Ч. 74 (12.730). Львів, пятниця 3. квітня 1931. Оплачено готівкою. Рік LII.

ДІЛО

ВИХОДИТЬ ЩОДНЯ РАНО

РЕДАКЦІЯ І АДМІНІСТРАЦІЯ Львів, Ринок ч. 10, II. пов.
Конто почт. щадн. 143.322.
Адреса для телеграм: „Діло“, Львів.
Головний Редактор приймає від 11—12 год. передполуднем.
Рукописів не звертається.

ПЕРЕДПЛАТА В КРАЮ:
Місячно 5·00 зол.
Чвертьрічно 15·00 „
Піврічно 30·00 „
Річно 60·00 „
ЗА ГРАНИЦЕЮ: В Америці 1 долар Франції, Голяндії, Бельгії 20 фр. фр., Італії 7·50 зол., Німеччині 7·50 зол., Швайцарії 5 шв. фр., Чехословаччині 30 ч. к., Румунії 150 лей, Болгарії 7·50 зол., Австрії 7·50 зол.— Зміна адреси 1 зол.

Телеф. Редакції: 29-41
„ Друкарні: 29-26.
В СПРАВІ ОГОЛОШЕНЬ ЗВЕРТАТИСЯ ДО АДМІНІСТРАЦІЇ.
ЦІНА ОДНОГО ПРИМІРНИКА 25 сот.

Ut aliquid fecisse videatur.

II. Півзасоби у боротьбі з „ножицями“ у цінах.

Яка була загальна ситуація в промислі? Ось деякі витяги з „Конюнктури Господарчої“ ч. 2: „Упадок продукції продукційних засобів тревав у січні дальше і відбувався в темпі дещо повольнішім, як у грудні; від початку останнього кварталу 1930, отже протягом чотирьох місяців упадок виносив 20 відсотків. Нагальним темпом зменшував свою діяльність будівельний промисл“. „У залізнім гірництві в грудні значно погіршена ситуація не поправилася, а навпаки, в ділянці заграничного збуту ще загострилася. Розміри продукції гут, що в грудні осягнули найнижчий від чотирьох літ рівень, не виказали в січні суттєвої зміни“. „Краєвий збут заліза і бляхи наслідком обниження запотребування на ці вироби з боку торговлі і рільничого населення зменшився в січні пересічно на 16 відсотків у порівнанні з грудном, осягаючи найнижчий рівень, нотований від березня 1926 р.“ В металевім промислі упала продукція з 93,0 на 87,6, текстильний промисл далі був у „глибокій депресії“, у промислі вугля впала продаж у краю понадсезоново на 13 відсот., і.... на вичислення упадку збуту і продукції треба би вичислити майже всі ділянки господарського життя. Льогічним висновком є лише — знижка цін. Як далеко принялася така льогіка?

В лютім посипалися знижки цін як з рога обильности. „Польска Господарча“ в 9. зошиті подає 45 позицій товарів зі зниженими цінами. Але, нажаль, там селянство мало, навіть дуже мало, найде для себе, бо крім полотна, вовняних і бавовняних виробів нічого більше. Стіжки до дамських капелюхів, лякеровані пантофлі і т. п., це все кожух не на нього шитий. У трьох бранжах дальших знижок цін не буде і уряд уважає там свою акцію закінченою.

В березні прийшло до порозуміння між міністром торговлі і промисловцями заліза і оце 10. ц. м. залізо знизилося на 15 зол. на тоні, тобто півтора сотика на 1 кільограмі. Цього селянин, парітас Підволочиська, певно не почує. — Дальше в числі 11. цього журналу читаємо, що від 16. березня — як результат переговорів — знижено ціну вугля: для консументів від 51—500 тон місячно — 3 відсот., для промисловців 5 відсот., а для рільництва, без огляду на кількість — 4 відсот. Уряд уважає свою акцію в цій ділянці скінченою. Іншими словами, дрібний консумент знижки не матиме, хоч вугля йому треба, а селянин, що вугля на весну не потребує, хіба зачне вугіллям торгувати, щоби цей подарунок використати. Тимчасом біржа у Львові, парітас Підволочиська, занотувала ціни пшениці, що виказують ріжницю з Варшавою не більше як 41 амер. центів на квінталі. Ця „маленька“ ріжниця зменшилася в часі від 1—8. березня на 30 центів. — Справді великодушність продуцента, парітас Підволочиська, не має границь!

Такий був би результат акції за знижкою цін. Правда, офіціяльного закінчення акції нема, але деякі півофіціози пишуть вже про те. (А що там чувати з цукром, якого ціна в краю виносить 106 зол., а за границею 20? — прим. складача). Так „Господарка Народова“ каже, що „акція „дала менше, як надіялися, але не менше, як треба було передбачувати“. Тому-то по „переведеній знижці цін“, сказавши за „Словом Польским“, є знижка цін „завданням засадничим, а принайменше під цю хвилю, чи не найчільнішим крітерієм цілої господарської політики“. Врешті, як каже „Господарка Народова“, теперішня акція за знижкою цін це явище конюнктуральне, а не структуральне. Тому результати були у численних ділянках так скромні, що їх не міг завважити консумент. Іншими словами: була знижка цін і вповні вдалося, з винятком „багацько ділянок“, де були „скромні результати“. Ця знижка була явищем конюнктури, тобто воно зі зміною конюнктури іде в забуття, або „як „Слово Польске“ каже, уряд хотів „перевести акцію, що принесла би негайні полекші заінтересованим чинникам“. Друга знижка цін, що має прийти „по переведеній знижці цін“, є явищем структури, цебто „розширеного господарського самоврядування“, на подобіє Муссолінього „Карта дель Ляворо“ з 21. квітня 1927. Оба ці явища є конечністю, бо перше треба було робити **„ut aliquid fecisse videatur“**, а друге, бо **„Così disse il Duce e così fu“** (Так сказав Дуче і так сталося).

Д-р Ю. Стецюк.

Маслосоюз у 1930-ому році.

Рух членів. — 217 вагонів доставленого масла! — Дисципліна в доставі зростає. — Збут масла у краю і за кордоном. — Інші торги Маслосоюзу. — Кошти завідування і чисельний стан працьовників. — Фонди Маслосоюзу.

Основою діяльности Маслосоюзу, як централі молочарських кооператив, є в головній мірі продукція молока й умовини його переробки та збуту. Серед природних умовин, які впливають на розвиток молочної господарки, вибивається на перше місце паша, як годівельний середник молочної худоби. Збір паші і пашних росаин у 1930 р. був у нас в порівнанні з попереднім роком розмірно некорисний. Зі статистичних звідомлень виходить, що збір паші в 1930 р. був у нас нижче середнього, а це, очевидно, мусіло відбитись некорисно на нашій молочній господарці. Колиж пригадати, що в осені м. р. пережили ми відомі події, які і ріжними своїми перипетіями на місцях і проголошенням бойкоту крамниць Маслосоюзу у Львові не могли не відбитися на діяльности цієї установи, то, переглядаючи працю й досягнення Маслосоюзу в минулому році, можна, зважlivши все те, уважати їх зовсім вдоволяючими. Нижче подаємо кілька цифр, які ілюструють ті досягнення.

Рух членів Маслосоюзу в 1930 р. був такий: З початком року було 217 членів, протягом року принято 30, виступило 3, так, що з кінцем 1930 р. Маслосоюз обєднував 244 членів. З того було: районових молочарень 74, чисто молочарських кооператив 11, кооператив мішаного типу 121, збірень (які перестали бути самостійними одиницями) 24, інших кооперативних установ 12, господарсько-культурних установ 2. Приріст членів Маслосоюзу в 1930 р. висловлюється цифрою 12.44 проц. В нашій молоч. кооперації є тепер обєднаних загалом 1.027 громад (в тому самих сметанкових збірень 785), себто майже одна третина східно-галицьких українських громад.

Протягом мин. року доставлено до Маслосоюзу за посередництвом усіх його відділів 2.169.178 кг масла, себто кругло 217 вагонів. Порівнюючи доставу масла в 1929 р. (1.615.374 кг.), бачимо, що вона зросла в кільограмах на 34.28 проц., при чому достава з самої львівської округи дала стільки саме, що з усіх інших відділів у числі 8 разом (Стрий, Станиславів, Перемишль, Самбір, Коломия, Тернопіль, Дрогобич, Луцьк).

Приріст достави масла в поодиноких округах дуже нерівномірний. Найбільший приріст був у станиславівськім відділі, бо аж на 69.50 проц., а найнижчий у стрийській окрузі, бо лиш на 7.9 проц. Зріст продукції і достави масла виступає сильніше в тих округах, де переводиться доцільна районізація молочарень і тут треба шукати причини нерівномірности достави молока в поодиноких відділах.

Дуже потішаючим явищем є обставина, що в мин. році зросло помітно число кооператив, які доставляють річно понад 10.000 кг. масла. І так: у 1930 р. було 68 таких молоч. кооператив (у 1929 р. тільки 52), себто їх число зросло на 30.76 проц. Збірна достава масла ними винесла в 1930 році 1,530.683 кг., себто 65.1 проц. усієї достави до Маслосоюзу. Також дисципліна в доставі масла наших кооператив до своєї централі дальше зросла і виносила у звітовому році 88.87 проц. (в попередньому році 87.35%).

Щодо збуту масла, то як у попередніх роках, так і в цьому році розходилося воно передовсім на краєвому ринку, а лишки йшли за кордон. Збут масла у краю зростає тепер менш помітно, зате підноситься сильно експорт. Збут на краєвому ринку побільшився в мин. році всього на кругло 140.000 кг. Краєва продажа масла йшла передовсім у власних 20 крамницях дрібної продажі (з того 8 у Львові). В тих крамницях, побіч іншого набілу, продано в 1930 р. 411.338.55 кг. масла, що становить 19.01 проц. усієї достави масла до Маслосоюзу. Поза дрібним збутом продано на краєвому ґрунті в гурті 938.975.57 кг. масла, себто 43.41 проц. усієї достави. Таким чином весь краєвий збут виносить 1,350.314.12 кг. або 62.44 проц., при чому через експозитуру Маслосоюзу в Катовицях продано 173.230.50 к-. масла (8 проц. усієї достави).

Експорт масла за кордон в 1930 р. подвоївся. Маслосоюз вислав у м. р. 812.874 кг. масла до чужих держав, підчас коли в 1929 р. тільки 399.295 кг. Таким чином зріст експорту за кордон виказує 103.3 проц. Головними ринками збуту за кордоном були: Англія (588.327 кг. або 70 проц. цілого експорту), Німеччина, Данія, Швайцарія й ін. В 1929 р. найбільший експорт був до Німеччини. Він зменшився сильно тому, що в осені 1929 р. піднесено ввозове мито на масло з Польщі з 30 на 50 нім. марок від 100 кг. масла брутто, що обтяжує 1 кг. масла на кругло 1.12 зол.

Поважне побільшення експорту нашого масла набирає тимбільшого значіння, коли зважити, що експорт з цілої Польщі в м. р. поважно обнизився. Коли в 1929 р. загальний експорт масла з Польщі виказував 15,081.40 кг., то в 1930 р. вже тільки 12,116.900 кг., себто спадок експорту на 2,964.500 кг. або 18.9 проц. Експорт Маслосоюзу в експорті цілої Польщі становив у 1930 р. 7 проц., а в експорті всіх молочарських Союзів унаглядннювався цифрою 9.5 проц.

Загальні торги Маслосоюзу за 1930 рік винесли 16.219.621.46 зол., а після відкинення внутр. оборотів поміж відділами 12.218.476.14 зол. У попередньому році той сам торг виносив 11,216.630.81 зол., отже зріст виносить тільки 8.93 проц.

Поза маслом і набілом вів ще Маслосоюз продажу машин і молочарського приладдя. Торги за машини і молоч. приладдя винесли в мин. році 530.916.29 зол. або 4.35 проц. усієї суми торгів. У попередньому (1929) році торги

машинами дали 371.993.48 зол., отже зріст цих торгів у мин. році піднісся на 42.73 проц.

У дрібній продажі по склепах продавав Маслосоюз крім масла ще інший набіл, а також яйця та мід. Так протягом мин. року продано 1,159.555 літрів молока, 95.116 л. сметани, 45.115 кг. тварогу (домашнього сира), 4.708.64 кг. шляхотних сирів, 2,090.698 штук яєць (або 1.460 великих скринь), 8.602.05 кг. меду і т. д.

Кошти завідування Маслосоюзу в 1930 р. винесли 701.261.45 зол. і вони зросли, порівнюючи з 1929 роком (598.348.72 зол.), на 17.20 прц. Самі платні персоналу в коштах завідування виносили 386.283.55 зол. На стані Маслосоюзу з кінцем мин. року було 134 працьовників, з того членів Дирекції 3, постійних службовиків 35, провізоричних 63, фізичних робітників 33.

Наконець треба згадати, що Маслосоюз мав до розпорядимости в мин. році такі фонди: уділи 81.378.29 зол., запасні фонди 232.256.08 зол., білянсова надвишка за 1930 р. 79.654.85 зол., разом 393.289.22 зол. На це чужі фонди виносили 729.968.63 зол. Відношення власних фондів до чужих: 1 до 1.86.

ЯК ЗАБЕЗПЕЧИТИ „РІДНУ ШКОЛУ“.

ЩЕ ОДИН ПРОЄКТ НА ПРИДБАННЯ ТРІВКИХ І ПЕВНИХ ФОНДІВ ДЛЯ „РІДНОЇ ШКОЛИ“.

Досі висували в нас приватно і на сторінках преси всякі проєкти добування постійних і певних фондів для „Рідної Школи“. Деякі з тих проєктів були навіть дуже помислові, але важкі до переведення. Одначе тим не тратили вони своєї вартости. Я бажаю нині звернути увагу на ще одно, може реальніше хоч і нове джерело доходу для „Рідної Школи“ Пієтизм і зрозуміння для праці „Р. Ш.“ є сьогодні такі великі, що можна хіба думати про створення фондів, які направду даваліб постійні, поважні доходи для забезпечення праці тієї установи. Такі доходи моглаб дати між іншим і позичка „Рідній Школі“.

Думаю, що „Рідна Школа“ забезпечить свій розвиток, або й істнування при своїх міліонових видатках лише тоді, коли побіч ведення дрібних збірок займеться переведенням поважнішої акції за осягненням довшеречинцевої позички, за порукою всіх наших центральних економічних установ.

Наші економічні установи, незважаючи на те, що уявляють собою сьогодні поважну економічну силу, поважний капітал, прямо дусяться, не маючи достаточних оборотових фондів. Коли ж „Рідна Школа“, втл. її прихильники зуміли би уэискати серед широких кругів американського свідомого громадянства низькопроцентову чи безпроцентову довшеречинцеву позичку, малаб не лише „Рідна Школа“, але і наші економічні установи, які як ручителі дістали би цю позичку до обороту , поважну фінансову поміч.

Розуміється, що „Рідна Школа“ користала би тут виключно з відсотків, точніше з ріжниці відсотків. Однак ці відсотки моглиб бути доволі поважні. Як знаємо, наші економічні установи при ескoнтуванні своїх векслів тратять від 12—16 проц. на відсотки, кошти інкаса й ескoнту. Коли ж такі великі витрати поносять в користь чужих, то можуть поносити їх також і в користь „Рідної Школи“. Користь для установ булаб та, що не потребували би просити ласки у чужих, а маючи більші фонди в обороті, моглиб хоч троха скріпити та розбудувати наше економічне життя.

На обширніше обговорювання форми позички, часу трівання і технічного її переведення тут не місце. Завважу лише, що старання за таку позичку можуть мати поважніший успіх лише під кличем *помочі „Рідній Школі“ і розбудови нашого економічного життя в краю.* Солідарна порука повинна би тяжити на всіх наших центральних економічних установах, без огляду на те, в якій мірі малиб користати з позичкових фондів. Не виключене, що саме ці фонди дали би підклад для заістнування нового кооперативного банку, так потрібного сьогодні цілій нашій споживчій кооперації в краю.

Сталий міліоновий фонд, зібраний у формі позички, вважаю гідним висловом признання для „Рідної Школи“ в ювилейному році її 50-тиліття.

А. Сербин.

З польської преси.

Нові голоси про польсько-українські взаємини.

Нова стаття пос. Т. Голувка.

Остання стаття пос. Т. Голувка стоїть, на нашу думку, вище відомої попередньої, тому, що тепер він уже не мав того безнадійно невдячного завдання, яким була оборона тез, а пріорі фальшивих. Не торкається теж він цим разом ані словом останніх розмов та взагалі старається утримати свої виводи в легко теоретичному, досить спокійному та обережному тоні. Правда, кажучи, про пацифікацію, уважає її все ще „конечною і успішною“ та старається доказати — чому (ця частина статті найслабша), але тут-же додає, що „пацифікаційна акція не придбає польській державі блеску“ і що вона є „будь-що-будь відємним явищем, як кожний факт, коли на перший плян виступають фізичні сили і репресії“ В устах відповідального санаційного політика нинішніх днів — це неабияке признання!

Зрештою, стаття настроєна на оптимістичну нуту, з вірою в недалеку можливість покращання польсько-українських взаємин, — на щастя, промовчуюча нефортунну ставку на „нарід“ „поза плечима“ його провідників. У всякому разі стаття настільки цікава, що варта з її головними уступами познайомитися. Автор пише м. і.:

Твердю, що дотеперішні спроби полагодження польсько-українського спору у Східній Галичині розбивалися об нехіть обох громадянств шукати плятформи згідливого співжиття. Маю враження, що нині ми є свідками зміни настроїв однаково серед поляків, як і українців, замешкалих у Сх. Галичині, і, хоча це може звучить парадоксально, відважуся твердити, що на зміну настроїв у напрямку шукання модусу вівенді та покінчення з дотеперішньою ненавистю й ізоляцією, вплинула т. зв. саботажева акція і викликана нею т. зв. пацифікація. Ті акти мусіли поділати протверезуючо на оба громадянства. Мусіли відчинити їм очі на те, до чого взаємна ненависть і заїлість доводить. Трудно, але ані українцям саботажева акція не приносить чести, ані польській державі не придбає блеску „пацифікаційна“ акція, бо кожна репресія, навіть вимушена конечністю і застосована на коротко, свідчить про недугу даної частини державного орґанізму. Коли саботажева акція нанесла матеріяльну кривду польському громадянству, то стократно більшу кривду зробила самому українському громадянству. Пацифікаційна акція, не вважаючи на свою конечність, була будь-що-будь явищем відємним, як кожний факт, коли на перший плян виступають фізичні сили і репресії! Не додає державі авторитету факт, що частину її громадянства треба при помочі репресій примушувати до льояльности і до послуху супроти права. Маю враження, що багато чесних українських політиків, які

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА“ З ДНЯ 3. КВІТНЯ 1931.

С. ПЕРСЬКИЙ. 4)

Карло Крамарж.

(З нагоди 70-ліття уродин.)

Подорож до Петербурга. — Спроби погодити росіян і поляків. — Славянський зїзд у Празі.

Крамарж поставив справу на ширшу скалю і дав почин до нового руху т. зв. неославянського.

Д-р Крамарж усе був горячим русофілом, Одначе не був прихильником царської абсолютної Росії, яка гнобила все, й не дала розвинутися жадній життєздатній ідеї. Крамарж радо повитав упадок абсолютизму в Росії в 1905 р. і сподівався, що з конституційною Росією можна буде дійти до порозуміння у всеславянськім питанні. Ішло тут передовсім про вирівнання — на його думку — найтяжчого історичного спору польсько-російського. Поляки відмовлялися всюди від якихнебудь всеславянських манїфестацій та зїздів, доки Росія не змінить свого ворожого становища до них. Крамарж піднявся місії довести до польсько-російської згоди — на основі широкої славянофільської політики.

З тією метою він почав широку пропаґанду в усіх славянських землях. Найважнішою подією у тій акції був знаний зїзд славянських політиків в червні 1908 р. в Празі, який порівнювали зі славним зїздом славянських народів у 1848 р. Орґанізацію зїзду підготовив ініціятивний комітет, якого екзекутиву творила трійця: д-р Крамарж, словінський посол д-р Грібар і наш галицько-„русскій“ посол із Золочівщини д-р Микола Глібовицький. У листопаді 1907 р. виїхали вони в трійку до Петербургу, щоби переконатися, чи є там підготований до цього ґрунт. Звідтіля привіз К. Крамарж найкращі враження: „В Петербурзі, якби розцвила нова славянська весна. Не було межи нами крайної правиці бо чорносотенців лишили ми на боці. Рішаючими для нас були російські конституційні сфери з центру, апоміж октябристів і кадетів, яких представниками були Маклаков, Микола Львов, Мілюков, Родічев, Родзянко й інші. Всі були повні захоплення“. Тай в урядових колах найшов д-р Крамарж послух.

Головним завданням його програми було довести в Петербурзі до порозуміння між поляками та „русскими“. Від вирішення цього питання звязував він свій успіх в акції зближення славянських народів взагалі. Якщо росіяни дали би змогу полякам свобідного національного розвитку в рамах російської держави, то поляки згодилися би вести славянофільську політику і в межах Росії і в Австрії. Якби польське коло у віденськім парляменті стануло по стороні зєдинених славянських клюбів то австрійський парлямент мав би славянську більшість і тимсамим надав би інший характер внутрішній і зовнішній політиці, бо відтягнув би її від політики всенімецької.

„Ми не числили“ — каже Крамарж в 1922 р. — „на розбиття Австрії, ми хотіли лише навести її на дорогу зближення з Росією. І російські урядові кола з тим погоджувалися“.

В червні 1908 р. відбувся цей, ефектовно заранжований словянський зїзд у Празі. Крамарж в чотири роки вже після війни (1922) каже, що той зїзд належить „до найкращих днів його життя. Тут перед лицем цілого славянства подали собі руки „русскі“ з поляками, болгари зі сербами і ми вірили, що згода ця буде поглиблюватися. Вже сам факт, що поляки з русскими були спільно в Празі, що признали прилюдно конечність способу якогось співжиття, що русскі признали зі свого боку полякам право на свобідний розвиток національно-культурного життя — цей факт не дасться вимазати ніколи з історії славянства“.

І думав Крамарж погодити поляків з русскими не лише в межах Росії, але також і в Галичині. Українське населення називає Крамарж також русским, докладніше малоросами й вважає його за частину одного „неділимого русского народу“. Тому в концепціях своїх плянів брав він у рахубу лише наших галицьких москвофілів, чи як їх Крамарж називав старорусів, яких представниками були у віденськім парляменті посли д-р Дмитро Марков і д-р Мик. Глібовицький. Він бажав конче довести до порозуміння польсько-„русского“ і в Галичині, що й йому навіть вчасти вдалося, чого доказом були соймові вибори в 1908 р., коли на основі цього порозуміння допустила польська народова демократія до гал. сойму д-ра Вол. Дудикевича й товаришів, аж поки новий намісник д-р Мих. Бобжинський не надав іншого курсу краєвій політиці Галичини. Орґаном цього новославянського руху у Галичині був русофільський денник „Прикарпатская Русь“.

З українськими послами д-р Крамарж у звязки не входив, хоч робив такі спроби. Ворогом українського народу назвати його не можна. У своїй гарячій любові до „русского“ народу, обнимає він й українську націю, але під спільною русскою назвою. Тим і пояснюється його прихильне політичне становище до „карпаторусів“ на чеськім Закарпатті.

Але була це за вчасна „весна“. Небаром гострий мороз заморозив цю другу „славянську весну“. В жовтні 1908 р. анектувала від Туреччини Австрія „сербську“ Босну й Герцеговину, що викликало сильне обурення між сербами та поглибило ще більшу пропасть між Австрією і Росією, яку вважали опікункою балканських славян. Цікаве було тоді становище Крамаржа. Він промовляв тоді в парляменті й на делеґаціях за анексією в переконанні, що по заведенню конституції молодотурками в Туреччині конечністю було для Австрії ті краї анектувати, по друге, що через це скріплявся елемент славянський в Австрії, а це було водою на Крамаржів неославянський млин.

(Продовження буде.)

——о——

навіть прилюдно осудили акцію саботажистів, одночасно думає собі в дусі про те, що ця саботажева акція могла вирости лише на тлі політики негації, сепаратизму й ненависти до всього, що польське, яку вели відповідальні сфери українського громадянства. Так само чимало чесних поляків зі Східної Галичини мусить признати в дусі, що коли польський уряд вхопився такого важкого засобу, як „пацифікація", якій товаришили — як завсіди в таких випадках — ті чи інші ексцеси й зловживання, то деяку вину за це несе місцеве польське громадянство, яке — іґноруючи українське громадянство — не було дотепер схильне випрацювати позитивну програму співжиття. Наслідок такий, що ще момент, а край опинився би в огні громадянської війни, тим страшнішої, що братовбивчої.

Дальше п. Голувко виясняє, що трагедія польсько-українського спору у тому, що кожна сторона хоче лише себе вважати господарем, коли дійсність каже, що обі сторони повинні бути співгосподарями. Перша засада веде до брутальної взаємної боротьби, яка в свою чергу доводить до того, що життя переміняється в пекло, а край веде до упадку. Друга засада вимагає компромісу від обох сторін і тому її зреалізування веде край до розквіту та добробуту.

Спір польсько-український у Східній Галичині має характер чисто льокальний і є суперечний з державною рацією обох народів.

Вкінці автор зауважує, що тепер видно деяку зміну настроїв, чого доказом має бути Лист еп. Хомишина та голоси б. воєводи Борковського (його статті знову друкуються у „Ґазеті Поранній" — про них буде у нас окремо мова) і п. Бохенського — якщо річ іде про польське громадянство.

Не підлягає сумнівові, що ключ ситуації находиться нині в руках польського громадянства у Східній Галичині. Воно повинно перше витягнути руку до згоди, хочби тому, що в цій сумній хатній війні побіда по його боці. Побідникові лекше сказати першому — погодімся і припинім боротьбу, яка не лише виснажує нас, але й компромітує в очах культурної Европи. Польський нарід не хоче боротьби з українським народом і не дасть своєї моральної підтримки до поганьблення українського громадянства у Східній Галичині.

Пос. Голувко вірить, що поляки зі Сх. Галичини підпорядкують свої протиукраїнські тенденції й анімозії вищим інтересам польської держави і тому є оптимістом щодо дальшого розвитку подій у цьому краю.

На превеликий жаль, пос. Голувко не читав ще, видно, найновішої декляративної енунціяції львівського санаційного органу „Слова Польского" у цій самій матерії. Ця енунціяція притушилаб дещо його оптимізм, тим більше, що цеж голос не якоїсь ендецької студентської корпорації чи гуртка львівських девоток, а найповажнішої ґрупи проурядового табору, до якої належать — як не всі, то більшість галицьких послів і сенаторів ББ. Завтра зреферуємо цю характеристичну ельокубрацію львівської санації.

Оборона прав рідної мови у гр.-кат. церкві.

(„Crimen sine lege". — „Z innych względów publicznych".

З побіжного навіть порівнання рішення Найвищого Суду в Варшаві і цитованого рескрипту Міністерства Справедливости вдаряє передовсім в очі велика ріжниця у пристосуванні викладу обовязуючих приписів „w sprawie karalności przedstawiania przez księży Władzom państwowym wykazów o ruchu ludności w języku nie państwowym" !

Коли Найвищий Суд, придержуючися основ обовязуючого нині (від р. 1852) карного кодексу (арт. IV.) „nullum crimen sine lege", або що лише ті чини можна карати як злочини, провини і переступства, які в карнім законі виразно як такі означені, визнав некаригідність дотеперішнього довголітнього поступовання гр.-кат. парохів, — то навпаки Міністерство Справедливости хотіло би цей досі леґально приноровлюваний і через власти б. Австрії за такий визнаний, подійсний стан „z innych względow publicznych" признати каригідним, таки на підставі австрійських законів і подає від себе своєрідну „intepretatio autentica" !

Найвища чисто адміністраційно - судова влада хоче таким чином вплинути на „незалежну" судейську владу, подаючи від себе рецепту каральности, котра „o b o k poglądu wyrażonego przez Sąd Najwyższy mogłaby sobie r o ś c i ć p r e t e n s j e do przyznania słuszności" (sic!).

Цитований рескрипт Міністрів і найвищої поліційної влади (Polizeibehörde) з 30/8. 1857 № 198 ВДЗ. творив за Австрії підставу поліційного права (Grundlage des Polizeistrafrechtes), на основі якого (Strafgesetz IV. Band Manzsche Ausgabe 1908 str. 599) можна було поліційно карати менші переступства (Gesetzesübertretungen) в законі як такі означені, для яких ані в карнім законі, ані в окремих розпорядках не була означена кара.

Розуміється, що підставою до приноровлювання цього розпорядку (з 1857 р.) могли бути л и ш е т а к і чини або занедбання (Unterlassungen), які на підставі обовязуючих законів або виданих властями у їх крузі ділання (innerhalb ihres Wirkungskreises) розпорядків були признані за противні законам (gesetzwidrig) „з оглядів поліційних, або інших публичних оглядів".

От і ті саме „якісь" мітичні „inne" (jakie ?) „publiczne względy", зроджені в голові пана референта Міністерства Справедливости домагаються кари, бо „obejmują działanie przedstawione w spomnianym wyroku Sądu Najwyższego". (sic!).

Джерело того рескрипту ясне і не потребує дальших коментарів! „Ін меріто" вже з огляду на свою стилізацію і тенденцію позбавлене всякої льоґічної і правної основи, хіба що з огляду на свої неухатні навіть тенденції „mogłoby tylko sobie r o ś c i ć pretensje na przyznanie mu słuszności !".

Одначе нема ніякої підстави, щоби можна йому цю аґресивну „претенсію" признати! Не важко хіба догадатися, що ті „інне взґлендй публічне" — то саме безправна польонізація дорогою карних репресій наших гр.-кат. парохіяльних урядів, які досі (як за Австрії, так і за Польщі) — як це мусять признати численні рескрипти пп. старостів — такі виказм видавали лише в матірній мові, а Старости просять „o przedkładanie w p r z y s z ł o ś c i takich wykazów w języku państwowym" !

Пан Міністр забуває, що новочасні демократичні держави, до яких і Польща хоче себе причислити, стараються вкоротити самоволю адміністраційних властей при допомозі піддання їх оречень контролі судової влади в дорозі відкликів (арт. 618. КПК.) (арт. 72. Констит. Р. П.).

Щоби позбутися всяких поліційних розпорядків і на їх підставі адміністраційних кар, зводилу ріжні суспільности велику боротьбу, яка — як слушно каже польський криміналіст Ю. Макаревич (str. 5. „Prawo karne" wykład porównawczy z uwzględnieniem prawa obowiązującego w Rz P.) — „była to walka obywatela ze samowolą, obywatel nie miał zaufania do Władz administracyjnych, a miał zaufanie do sądów" !

От і ми не маємо довіря до інтерпретації п. Міністра, а маємо довіря до рішення Найвищого Суду, яке справедливо розвязало цю для нас пекучу справу.

Вище цитований рескрипт попадає в суперечність зі собою, мотивуючи, що розпорядок з 30/8. 1857 не був знесений арт. 69 розпорядку про карно-адміністраційне поступовання з 22/3 1928 № 38, хоч ним знесено можність „виміру кар в адміністраційній дорозі", забуваючи, що поліційний розпорядок з 1857 р. є виключно адміністраційно-карним приписом, та що зі знесенням процедуральної можности карання знесено також і приписи „карно-матеріяльні", яких на ділі цей розпорядок не має, опираючися виключно на можливості карання в тих випадках, які вже в інших законах і розпорядках означені як протизаконні, а лише не мали карної санкції. Всі ті останні нарушення законних приписів, оскільки вони виразно в законі (або розпорядку зі силою закону) як переступства означені і я к т а к і в и р а з н о переказані адміністраційним властям (арт. 1. Р о з п. з 22/3. 1928 ч. 38 п. 365 ВДЗ.) підлягають по думці арт. 17 цит. розпорядку карі адміністраційних властей.

Цікавий цей міністеріяльний рескрипт благорозумно промовчує найважніше питання, а саме на якій дійсно правній засаді належалоб карати гр.-кат. парохів „з тих інних взґлендув публічних" і який закон мав би до них пристосування? Самі хіба „інне взґленди публічне" не є і не можуть бути законом і не можуть заступити того фактичного стану, який у законі виразно м у с и т ь виповняти всі знамена каригідного чину, а який Найвищий Суд визнав некаригідним!

ФЕЙЛЕТОН „ДІЛА" З ДНЯ 3. КВІТНЯ 1931.

МИХ. РУДНИЦЬКИЙ.

Маляр дрібних іроній.

Арнольд Беннет

(27. V. 1867. — 28. IV. 1931.)

Помер один із найчільніших та найбільше плодовитих англійських повістярів, мабуть у нас найменше відомий. Неодин почує вперше його прізвище, хоча воно не від нині стоїть у підручниках літератури поруч Кіплінґа, Вельса, Ґельсуерті, Конрада, Шова та Честертона — представників старшого покоління, менш-більше його ровесників.

Карієра його була проста, як кожного робітника пера в британській імперії, що міг дістатися на сторінки преси та виявити свій талант. Від 1893 р. Беннет перемінив професію правника на журналіста, а 5 літ пізніше видав свою першу повість „Чоловік з півночі", що звернула на нього загальну увагу. Легкість пера спокусила його придбати популярність і гроші. Він пішов до цієї мети свідомо і без великих труднощів.

Цей успіх заважив на всій його творчости. Є в Беннеті два письменники: легкий, безпретенсіональний, податливий на сенсацію й ґазетярську романтику і другий — небуденний артист і психольоґ, що будиться в ньому нежданo, випадково, для нього самого несвідомо.

Беннет — вічно сторожкий стежить назирцем за безліччю фактів суспільного життя, ріжними проявами літератури, музики; малярства — бере якийнебудь сюжет і починає змальовувати дрібних, сірих людей, яким життя робить дивно-злобні й дивно-симпатичні збитки. Томас Гарді дав заголовок одній книзі своїх новель „Дрібні іронії життя". Цей заголовок містить усю характеристику творчости Беннета.

Беннет висловив десь колись думку, що має найбільший подив для російської літератури. Він справді найближчий Чехову. Уявіть собі, що Чехов почав писати повісті в ролі Турґенєва зі своєю мелянхолійно-вибачливою іронією — а приблизно будете мати запах повістей Беннета, якщо додасьте необхідну рису сучасности: оживлене темпо подій.

Нудне життя малих людей зробити цікавим — амбіція Беннета. Та може саме тоді, коли він ставив собі це домагання найменше ясно, дав свої архитвори „Історія старих жінок", „Клейгенґер", „Гільда Лесвейс", „Карта", „Матадор пяти міст". Перша із цих повістей дає майстерний психольоґічний малюнок життя двох сестер, у двох ріжних середовищах, в англійській провінції та Парижі. Одним із найбільших збитків, яке робить життя людям це той нечуваний його наслідок, що кілька літ, проведених серед найцікавіших обставин вони — не зміняються і є такі самі сірі та нудні, як і давніше.

Беннета зараховують деякі англійські критики до „реґіоналістів", тому, що він саме із життя провінції, як Гарді, добув найкращу низку своїх типів і полотен, що нагадують совісних майстрів реалістичної голяндської школи. Цікаво, що Беннет один із найбільших космополітів в англійській літературі, шукає саме на провінції найбільше англійського духа. І ще цікавіше, що саме там, де він хоче нас найменше задивувати своїм мистецтвом та уявою, дає зразки найкращого мистецтва та найбагатшої уяви. Нема більшого мистецтва, як оживити уявою таку сірину, як затемнені цегли провінціяльної закутини.

Коли прирівняти талант Беннета із його іншими великими земляками, його своєрідні риси стають дуже виразні. Кіплінґ має свій культ енерґії у перспективі завдань британського імперіялізму, Вельс — проблеми майбутнього суспільного ладу, Ґельсуерті — історію англійських буржуазних і аристократичних родин, Конрад — пригоди невідомих конкістадорів під сонцем екзотичних країв, Шов — сатиру на суперечности сучасної суспільности та історичні нісенітниці, Честертон — романтику буденного життя, повязану з доґмами католицької церкви.

Беннет має найменше виразну письменську фізіономію поміж ними. Він залюбки розпускає своє „я" в психольоґії якихнебудь пересічних своїх героїв, немов би хотів скинути із себе тягар свідомости про те, яке життя багате та скільки має невикористаних можливостей. Майже кожний із його товаришів по перу захоплений якоюсь великою ідеєю, що бється від ритму великого життя. Беннет не має такого одного захоплення; в його душі залишилося забагато із всестороннього журналіста, що захоплюється всім по трохи — на один день. Коли Конрад осліплює себе та нас огнями новівідкритих чужинних берегів, Беннет прижмурює з дива очі на вид міської ліхтарні чи лямпи, що кидає своє світло на повне незамітних пригод істнування звичайних смертників.

Тоді його дружня, співчутлива усмішка межує з глумом.

Уся творчість Беннета є переходом до тієї групи наймолодших англійських письменників, що вдивлені в ріжнограність сучасного життя, почали сумніватися та хвилюватися, неби були не англо-саксами а славянами.

—o—

Без вияснення тієї справи лишається до приноровлення лише головна підвалина карного права, що тепер обовязує, а саме: „nullum crimen sine lege, nulla poena sine crimen", якої не може змінити ніяка софістерія, хочби й як високо поставлених осіб!!

Таким чином „sine lege" в метрикальних справах державні адміністраційні орґани пішли шляхом простого грубого примусу, словом шляхом пястука, бо арештів і грошевих кар, викладаючи і приноровлюючи закон на свій давно знаний лад „sic volo, sic iubeo", а найвища судова маґістратура в тих самих справах, поминаючи численні справедливі рішення Найвищого Суду з чисто політичних мотивів, бо „z innych względów publicznych" підносить і хоче мати „pretensję do zastosowania" давних часто поліційно-адміністраційних приписів з часів передконституційної ери давної Австрії (1857 р.), та по знесенні їх обовязуючої сили (польським законом з 22. 3. 1928 ч. 38 ВДЗ.) і віднятті їм права „wymierzania kar w drodze administracyjnej" (арт. 69) хотіли би „мати претенсію" до „wymierzania kar" в судовій дорозі через Суди.

Клясичний примір „interpretatio autentica"! „z innych względów publicznych"! — „Crimen sine lege"!

Д-р Остап Юрчинський.

Ґанді іде до Льондону.

З Льондону подають, що Ґанді в ролі провідника гіндуської делеґації вибирається в подорож до столиці Анґлії. Ця конференція відбудеться аж у червні. На днях у Кавупурі прийшло до боротьби між гіндусами й магометанами. В цій боротьбі згинуло 42 гіндуси і 99 магометан.

ПРЕМ. СЛАВЕК ПРО ЗНИЖКУ ПЛАТЕНЬ.

Представники Центр. організації професійних союзів умових робітників предложили прем. Славекові меморіял у справі знижки платень у промислі та торговлі і торг. підприємствах. Прем. Славек обіцяв скликати конференцію представників умових робітників, на якій подрібно розгляне цю справу.

ЗАМКНЕННЯ СЕСІЇ ФР. ПАРЛЯМЕНТУ.

Французька палата приняла в 4. читанні змодифікований бюджет. У дискусії прем. Леваль ставив кілька разів справу заяви довіря при розгляді деяких видатків і кожним разом відносив побіду. Сенат приняв оконечно бюджет. На цьому сесію парляменту замкнено, а отворена буде 5. травня.

МАДЯРЩИНА ПЕРЕГОВОРЮЄ З АВСТРІЄЮ Й ІТАЛІЄЮ.

Мадярський міністр закордонних справ Каролі після повороту з Риму сказав журналістам, що приятельська політика Італії супроти Мадярщини є заг. признаним чинником італійської закордонної політики. Мадярська господарська політика не зміниться в звязку з проєктом австрійсько-німецької митної умови. Невідомо коли здійсниться ця унія. Мадярщина й далі вестиме госп. переговори з Австрією й Італією на тепер. переговорах. Небаром сподіється навязати переговори з Чехословаччиною, коли цього бажатиме чсл. уряд.

—o—

Комісія Шевченкознавства — Шевченкові.

Заходом Комісії Шевченкознавства при Наук. Т-ві ім. Шевченка у Львові відбулася в неділю 29. березня ц. р. в салі Музею тогож Т-ва академія з приводу 70-их роковин смерти Шевченка. Із заповіджених у програмі трьох рефератів відпав реферат п. Мих. Струтинського про Кирилометодіївське Братство, так, що запрошені гості вислухали тільки рефератів акад. д-ра Вас. Щурата і д-ра Ів. Брика.

Перший референт, д-р Щурат, подавши короткий зміст і аналізу „Книг битія українського народу", старався доказати, що їх автором не міг бути ні Костомарів, ні Куліш, ні Гулак, ні Шевченко, а по всій правдоподібности був ним ґраф Яків Де-Бальмен. Другий референт, проф Брик, спинившись ближче на відношенні Шевченка до Кирилометодіївського Братства, станув на становищі, що „Книги битія українського народу" є твором — Шевченка. Так отже оба референти станули в цій справі на протилежних становищах.

Тимчасом з кругів наших учених інформують нас, що питання авторства „Книг битія українського народу" не існує. Куліш у своїх споминах про Костомарова, надрукованих зараз по його смерти (петербурський двотижневик „Новь", том IV. з 1885 р.), вказує виразно на Костомарова як на автора згаданих „Книг" (стор. 67). До авторства „Книг битія українського народу" признається зрештою і сам Костомаров у своїй автобіографії, що вийшла в повному тексті у Москві 1922 р. (стор. 195—196).

1000 ВБИТИХ У ЗЕМЛЕТРУСІ.

Нікараґую навістив землетрус. Згинуло більше ніж 1000 людей. Ранених є кілька тисяч. Столиця Манаґуа знищена. На торговій площі вибухла пожежа, поширилася на зах. часть міста й знищила місто до тла. Згоріло 35 людей. Проголосили стан облоги. Під звалищами вязниці згинуло 150 вязнів. Страт наслідком землетрусу є на 30 міл. долярів.

—o—

НОВИНКИ

— **Вчорашні 1-квітневі жарти.** У вчорашнім числі нашого часопису з дня 2. квітня, що в дійсності виходить 1-го, найдуть наші читачі традиційні жарти на „Пріма Апріліс", якими хотіли ми неодному, бодай на хвилину, дати ілюзію справжньої несподіванки. Є це, як більшість читачів доглупалася сама, інформації: „Міська Рада у Львові для українців", „Велике досягнення Асекурац. Т-ва „Дністер", в „Останніх вістях": „Поворот през. Петрушевича до краю", а в „Новинках": „Розбудова „Ради", „Зі світа української кіноіндустрії", „Приїзд Чарлі Чапліна до Львова", „Відзначення автора „Роксоляни", „Нова публікація д-ра Донцова" та „Апарат Цайльбайса в українській лічниці". Крім цього малий фейлетон „Що день несе: Велика зміна" з підписом „Мусій Гак", написаний Галактіоном Чіпкою. У цьому фейлетоні трапився неприємний друкарський чортик, нехай читачі самі його шукають. Чимало 1-квітневих дотепів є і в усій львівській пресі: „Курер Львовскі" приніс вісти про розвязання львівської Міської Ради і про зложення мандатів до тієї Ради послами Левенгерцом та Новак-Пшиґодським, а в спортовій рубриці про приїзд на Свята славної віденської спорт. дружини „Рапід" до Львова і розіграння нею двох змагань: з Чорними й Україною. „Хвіля" принесла інформації про те, що дир. Чарновський виграв процес з містом і в формі відшкодування дістав Малий Театр до своєї розпорядимости. Накінець „Газета Поранна" заскочила всіх львовян сензаційною вісткою про те, що львівська Каса Хорих продала будинок санаторії для хорих на груди при Курковій вулиці групі польських еміґрантів з Америки за суму 7 міліонів долярів. Це найцікавіші першоквітневі жарти. Але було крім них усюди богато інших, хоч і менше цікавих, але вдатних.

— **Примхи природи.** Останні дні березня нагадали нам, що зима ще не скінчилася, а навпаки зміцнилася. Прийшли такі снігові та вітри, що люди завернули до найтепліших одягів. Нині пероломовий день: сонце визирає зпоза хмар, але морозно. Зима робить нам несподіванку не вперше цього року. Не виключене, що заки ця новинка піде в світ, вона буде вже спізнена.

— **Великий Львів.** Дня 31. III. ц. р. „Великий Львів" став фактом доконаним. Межі Львова поширено прилученням до нього Клепарова, Малого Голоска, Замарстинова, Знесіння, Кульпаркова, Сигнівки і частин громад Левандівки, Кривчиць і Козельник. Всі вони творитимуть зі Львовом одну цілість. Дотеперішня територія Львова 31.4 км² збільшиться майже подвійно, бо на 66.9 км², а кількість мешканців зросте до 300.000. Рухоме й нерухоме майно прилучених громад стане власністю громади міста Львова.

— **Українські збігці з каторжних робіт на Соловецьких островах** розшукують тут за кордоном своїх родичів і знайомих, а саме: **Суржка Матвія Савовича,** старшину, **Волгура Василя Івановича,** отамана повстанців, Гладкого Якова та **Петренка Павла,** що походять з Київщини, Черкавського повіту, Орловецької волости. Особи, що знають про місце перебування названих громадян, чи про їх долю, зволять ласкаво подати відомости на імя **д-ра Л. Чикаленка — Варшава, Подвале 16, м. 15.** Інші українські часописи та журнали проситься про передрук цього оголошення.

— **Напад корпоранта на українського студента.** Дня 31. III. 1931 р. вечером напав у Львові на п. Козака Андрія, студ. медицини з Видньа, польський корпорант Фрончек Еміль, що мешкає при вул. Городецькій 127. З дикою ненавистю крикнув він до п. Козака, щоби скинув мазепинку. Наш студент сказав, що це не його діло, а врешті не має приємности з ним говорити. Тоді корпорант здер йому мазепинку та хотів утікати, але п. Козак його задержав, відібрав мазепинку й покликав поліцая, що забрав їх на 6-ий комісаріят поліції. Там показалося, що корпорант не мав ніякої леґітимації, але йому повірено на слово та на поруку одного поліцая, що він називається Фрончек Еміль та є студентом ветеринарії у Львові. По списанню протоколу на поліції, заявили, що справа опиниться в суді, де судитимуть корпоранта за напад на вулиці та ушкодження чужої власности.

— **Справа покликання рекрутів.** У звязку з оголошенням у деяких часописах про пересунення речинця покликання рекрутів до відділів в днях 9., 10. і 11. квітня, це є в Великий Четвер, Пятницю і Суботу, повідомляють нас, що на інтервенцію посла Тершаківця Гриня, від Української Парл. Репрезентації у міністра військових справ, цей речинець пересунений на один тиждень пізніше від дня покликання, це є на четвер, пятницю і суботу по Великодних Святах.

— **Музей Наукового Т-ва ім. Шевченка у Львові,** вул. Чарнецького 24, мав у місяці березні 85 чисел приросту до ч. 21.270 включно. В поодиноких відділах прибуло предметів: археольоґія 2, етноґрафія 9, історія 19, малюнки 47, ґравюра 1, фотоґрафії 381, фотокліші 63, репродукції 58, нумізматика 3, стара порцеляна 1, старий портрет 1, різьба 2. Жертводавцями були пп.: Авдикович-Глинська, д-р Барвінський Б., Будзиновський А., Воробчик Я., інж. Гаврилів Я., проф. Гайдучок С., Герасимовичева Л., Галайко С., Гірняк І., Гриник Д., Дорош Ю., радн. Дрималик Й., Домбчевська С., Жултанський В., Залуцький Р., дир. Заячківський М., Качмарик-Якимова Й., сен. Кисілевська О., Козак-Вірленська К., през. Кочиркевич, д-р Кордюк Ю., д-р Левицький В., през. Левицький К., проф. Мельник М., Музикова Я., Ніжанковський Т., ред. „Нової Хати", д-р Паньківський К., інж. Пежанський М., Рудакевич О., акад. Студинський К., Стадникова С., Сумка Т., Сорока В. і П., ред. Таранько М., проф. Фотинюк, Харина Ю., Чайковський Е., вид. „Червона Калина", Чорпіта А., Шеремета А., Яримович П. Управа Музею складає всім їм за це щиру подяку. Відвідувачів було 159, у тім 7 шкільних прогульок. — **Управа Музею.**

— **Смерть наслідком попарення.** У Львові, при вул. Курковій ч. 14., попарилася тяжко наслідком вибуху бензини жінка адвоката Маріяна Глушкевича, Олександра. Вона підпалювала під кухнею трісками, які облила бензиною, а не знала, що під попелом тліло ще вугілля з попереднього дня. В тій хвилі вибухнула бензина у фляшці й на адвокатовій Глушкевичевій занялася одежа й волосся. В одній хвилині вона станула вся в огні. На її крик збіглися сусіди, та заки виважили двері (бо вона підпалювала під кухнею при зачинених дверях, тому, що була сама дома, її чоловік був як оборонець на розправі в Бережанах), впала непритомна. Ратункова стація відвезла попарену до шпиталю, де дві годині пізніше померла серед страшних мук.

— **Мати зарізала сина.** У Львові при пл. Бенедиктинській ч. 2. сорокпятьлітня вдова по друкарі Пташинська зарізала свого 9-літнього сина Тадея, ученика 3-ої кл. нар. школи. Шістьлітнього синка Івана хотіла також зарізати, одначе перешкодив їй співльокатор Подбельський, який пробудився наслідком крику дитини. Нещасна мати наслідком нужди попала в нервовий розстрій і це було причиною страшного вбивства.

— **Затьма місяця.** 2. квітня в год. 19.23 буде затьма місяця. Її буде видно й у нас, коли буде погода. Кінець затьми припадає на 21. год. 53 хв.

— **Заздрісна сестра.** В с. Красне під Вильном дві сестри, Олена і Яніна Щербінські полюбили одного хлопця і через те дуже ненавиділи од-

на другу. Коли Олена побачила, що цей хлопець більше прихильний для Янінн, вона напала на неї в ночі і вбила ударом ножа. Вбивницю сестри арештували.

— **Памяти видатних українських жінок.** Пишуть нам: Українська Жіноча Національна Рада у Празі урядила 14. березня 1931 р. в Студентському Домі у Празі академію, присвячену памяти видатних українських жінок. З рефератами виступили: проф. С. Русова про Олену Пчілку, Е. Лоська — про В. О. Конор-Вілінську і проф. Д. Антонович — про М. Старицьку.

— **Два поїзди переїхали нещасного залюбленого.** Володислав Цеблерек, молодий урядовець з Пйотркова скочив під поїзд, щоби покінчити життя. Поїзд переїхав його, а тому, що був вечір, ніхто не доглянув трупа. Надїхав другий поїзд і схопивши колісєям трупа за плащ, тягнув його 180 метрів, наслідком чого ціле тіло нещасного чоловіка було розшарпане на шматки й розсіяне по шляху. Дома самовбивник лишив лист, в якому написав, що покидає світ з нещасної любови до якоїсь дівчини.

— **Залізнича катастрофа.** Дня 31. березня вударився особ. поїзд із Колюшок із товар. поїздом, що їхав до Розвадова. Є вісім осіб ранених, у цьому 2 смертельно.

— **Втопився в пиві.** В Докшицях коло Вильна Шльойма Левітан закрався в ночі до броварі, щоби собі вкрасти пару літрів пива, яке дуже любив. Черпаючи відром пиво з величезної бочки, він перехилився так, що впав до бочки, де було аж 1650 літрів цього напитку. Левітан почав благати помочі, кричати, але заки прибігли люди, він втопився і з пива витягнули тільки трупа. Левітан нічого не скористав, а 1650 літрів пива мусіли вилити.

— **Бялік у Польщі.** В найближчім часі до Варшави приїде найбільший сучасний жидівський поет Хаїм Бялік, предсідник товариства жидівських письменників у Палестині. Бялік перебуде в Польщі кілька тижнів і відвідає більші міста, між іншим Львів.

— **Шутки (лоза) у квітну неділю.** Довідуємося, що „Союз Українок" займеться цього року в квітну неділю, дня 5. березня розпродажею шуток (лози) біля львівських українських церков, щоби таким чином придбати дещо засобів на наші гуманітарні ціли.

— **До Вп. Передплатників Української Заг. Енцикльопедії.** Перший том УЗЕ. закінчений (А—Ж, сторін 660). 10-ий зшиток розішлемо враз і з географічними мапами та ілюстраційними таблицями тим нашим передплатникам, **котрі вирівнали належитість за перший том,** а твір УЗЕ. отримують зшитками. Томовим передплатникам зачнемо розсилати перший том УЗЕ. в місяці травні. Спізнення появи першого тому спричинили ті передплатники, які не вважаючи на пригадки в пресі і особисті через почту — своїх залеглостей не вирівняли. Виказ залеглостей враз із чеком розішлемо цими днями наново всім довжникам в надії, що цим разом не будуть глухі та байдужі на наші заклики та сповнять свій обовязок супроти В-ва УЗЕ.

Перший том (41 аркушів, 660 ст.) зброшурований коштує	72 зол.
Перший том (41 аркушів, 660 ст.) оправлений у полотно із золотим відтиском на хребті та з тектуровою кокобкою	80 „
Перший том (41 аркушів, 660 ст.) такий самий у півшкіряній оправі	85 „
а в шкіряній оправі	90 „

Нові передплатники можуть належитість за перший том сплатити місячними ратами по 10 зол., наскільки не всилі заплатити готівкою. Передплата на другий том така сама, як на перший. Хтож з дотеперішніх передплатників заплатить до дня 30. червня 1931 р. **60 зол.,** отримає II. том оправлений у півшкірок зараз по його появі. Нові передплатники можуть вплачувати на другий том 60 зол. лише тоді, коли платять рівночасно цілу належитість за перший том (72 зол. або 80 зол. і т. д.). Окрема окладинка до першого тому для зшиткових передплатників коштує: полотно 6 зол., півшкірок 10 зол. і шкіра 15 зол. Замовляти треба окремою листівкою **перед** розсилкою 10-го зшитка УЗЕ., а належитість заплатити чеком із заміткою на ворі: „окладинка". I-ий том для чужини коштує 10 ам. долярів у півшкіряній та 11 ам. долярів у шкіряній оправі за попереднім надісланням належитости на адресу: Адміністрація В-ва УЗЕ, Коломия — Покутський Союз, Народний Дім, **Ukr. Zah. Encyclopedia Administration, Kolomea, Pokutskyj Sojuz, Narodnyj Dim — Poland.** 1769 1-3

—o—

ШАХИ.

„Т. У. Ш."-„Пишишосьць" 8½ : 1½.
„Т. У. Ш." - „Гетман" 6 : 4.

Під цю пору Товариство Українських Шахістів стоїть на четвертому, а на основі страчених пунктів на другому місці в табелі львівської Шахової Ліґи.

Оголошення до святочного числа „Діла"

яке вийде в значно збільшенім обємі і накладі в пятницю дня 10. квітня 1931 року, приймає Адміністрація „Діла" від нинішнього дня, найпізніше до понеділка 6. квітня до години 13.

З концертової салі.

ВИСТУП „ДРОГОБИЦЬКОГО БОЯНА". — КОНЦЕРТ ХОРУ КОТКА В ДРОГОБИЧІ.

В місяці березні ц. р. відбулися в Дрогобичі два хорові концерти, які виходять поза пересічну міру. Перший — це концерт „Дрогобицького Бояна" (10. III.) під управою о. С. Сапруна, другий — це концерт муж. хору зі Львова під управою п. Дм. Котка (23. III.).

Концерт „Дрог. Бояна" був дальшим етапом послідовної й упертої праці, яку цей знаний у нас хор розвиває для поширення любови до рідної пісні та її слави між своїми й чужими. Хор під мистецьким оглядом поступає вперід і цей черговий концерт був свідоцтвом цього. В мужеських хорах можна було зауважити стемперування надто яскравих і непевних деколи виступів (у других тенорах), так, що муж. хор наближується до осягнення ніжного пяніссіма, якого йому дотепер бракувало. Крім цього обмежено надто часті і протяжні фермати, які мали місце ще в цьогорічнім стрийськім концерті цього хору. Через це інтерпретація стає вірніша, далека від буфонади і легких зовнішніх ефектів. Хоч мішані хори цим разом були слабші від мужеських, то все таки годиться піднести непересічну красу деяких сопранів і альтів, яких міг би позавидувати „Дрог. Боянові" і першорядний хор, навіть столичний. „Дрог. Боян" диспонує першорядними сольовими силами (д-р Панас, проф. Сольчаник, проф. Іваненко), про які доводилося нам читати вже нераз у часописах.

Другий концерт під проводом Дм. Котка був для тут. громадянства справжньою несподіванкою з ріжних причин. Найважніше те, що цей муж. хор (20 осіб) має у своїм складі чи не в більшости галичан-студентів, і що виконані ними твори зовсім не були слабші під оглядом технічного виконання від хору Котка з часів, коли він був зложений виключно з придніпрянців, які зросли в дещо кращих умовинах для хоральної культури, ніж ми. Програма — стара, з виїмком третьої части, в якій ми мали нагоду почути кілька пісень, аранжованих Котком на муж. хор. Виконання не полишало нічого до бажання і стояло справді на високому мистецькому рівні. Колиб порівняти голоси, то баси брали інколи верх над тенорами. Цілість робила дуже гарне враження. Виступ цього симпатичного, незвичайно зіспіваного хору пригадав нам ті гарні часи, коли то студентський хор „Бандурист" розїзджав по Галичині, поширюючи культ рідної пісні.

Співак.

СПОРТ

Україна-Гасмонея

Заповіджені на минулу неділю змагання України з Гасмонеєю не відбулися з причини непогоди. З тої самої причини відкликано приїзд до Львова краківської жидівської дружини Макабі, що мала розіграти в часі латинських Великодних Свят змагання з Україною і Гасмонеєю. Натомість у великодний лат. понеділок 6. ц. м. в год. 3.30 попол. розіграє перша дружина України товариські змагання з Гасмонеєю на II грищі за Личаківським парком. — Якщо погода допише, то попередять змагання резерв обох клюбів в год. 2.15 попол.

Збори Українського Спорт. Союзу.

Загальні Збори Українського Спортового Союзу відбудуться в неділю 19. IV. 1931 р. в домівці Т-ва „Відродження", Львів, вул. Ґродзіцьких 4. III. п., II. сх., в год. 10. рано. На порядку нарад: 1) Відкриття Зборів. 2) Відчитання протоколу з поперед. Заг. Зборів. 3) Звіт уступаючого Виділу та уділення абсолюторії. 4) Вибір нового Виділу. 5) Евентуалія.

Спортова Рада.

З судової салі.

ЗДОГАДНІ ЧЛЕНИ УВО ПЕРЕД СУДОМ.

Другого дня розправи проти здогадних членів УВО зі Сокальщини зізнавали свідки.

Свід. Михайло Яцишин, який перебуває у вязниці, засуджений на 5 літ за підпал стає перед судом в убранні вязня і зізнає, що був на вічу, на якім промовляв Штикало, але не памятає, що Штикало говорив. Здається, промовляв про Шевченка, чи щось таке.

Предс. трибуналу: Ви в слідчого судді зізнали, що Штикало намовляв хлопців до саботажів, і ви підписали ці зізнання.

Свід. Яцишин: Я про саботажі в слідчого і не згадував. Я навіть не розумію, що таке саботажі.

Предсідник трибуналу: Та ви самі сидите в криміналі за саботажі, а не знаєте, що таке саботажі?

Свід. Яцишин: Я підписав у протоколі те, що написала поліція в Сокалі і казала в слідчого судді підписати. Я Штикала навіть не знаю.

Предсідник триб.: Пане Штикало, ви знаєте Яцишина?

Підсудний Штикало: Не знаю і не знав.

Предсідник триб.: То якже він у слідчого судді міг зізнавати проти вас? Пане Яцишин, ви нічого з віча не памятаєте, то може нам скажете хоч загально, чи промова Штикала на вічу була небезпечна, чи ні?

Свід. Яцишин: Для мене ні.

Предсідник: А для Польщі?

Свід.: Або я знаю. Те, що Штикало говорив на вічу, не було бунтуюче, а поліція видумала все і казала мені підписати.

Предсідник: А чогож ви те саме зізнали в слідчого судді? Або ви в слідчого судді говорили неправду, або тут? І так і так будете сидіти в арешті за фальшиві зізнання.

Свід.: Ну, то буду сидіти.

Прокуратор: Пане предсіднику, прошу запротоколувати його слова і подати мені відпис протоколу, щоб свідка потягнути до відповідальности за фальшиві зізнання.

Оборонець д-р Шевчук: Пане Яцишин, чи коли вас поліція переслухувала, то вас били?

Свід. Яцишин: Та певно, що били.

Оборонець д-р Шевчук: Замикали вас до пивниці?

Предсідник триб.: Я ухиляю це питання, бо ми судимо не його і це до справи не належить.

Оборонець д-р Шевчук: Пане Яцишин, ви засуджені за державну зраду, а чи ви хоч знаєте, що таке „державна зрада"?

Предсідник триб.: Він засуджений не лиш за державну зраду, але й за підпал, за публичне насильство, аж за сім параґрафів.

Свід. Теодор Сидор твердить, що Штикало говорив на вічу лише про Наполеона, про Мусолінія, а не про саботажі.

Предсідник триб.: А не говорив, що треба панські маєтки трошки підкурити, щоби ляхи втікали за Сян?

Свід. Сидор: Не говорив.

На запит д-ра Ганкевича свідок доказує, що всі донесення поліції про тайність віча, де промовляв Штикало, про замкнені двері, вікна, про присягу й накликування до підпалів, є неправдиві.

Свід. Василь Басюк зізнає, що це зібрання, на якім промовляв Штикало, це не було жадне віче, а передвиборча нарада членів і прихильників УНДО. Зразу говорив о. Кашубинський, потім селяни самі закликали створити один всеукраїнський виборчий бльок, а відтак Штикало доказував, що польські партії, хоч бються по мордах, то коли треба поборювати українців, то вони всі обєднуються в один фронт, і тому і всі українські партії повинні обєднатися, вибирати таких послів, які борються за українську державу. Нічого небезпечного ані антипольського Штикало не говорив. Свідок заявляє, що слідчий суддя його зізнання в українській мові надто свобідно переклав на польське і дещо змінив через те.

Предсідник триб. (по українськи): То пан суддя сфальшував протокол? Ей, пане, на селі йдіть людей дурити, а не тут.

Д-р Ганкевич: Але чи Штикало закликав вас використати важке положення Польщі і створити українську державу?

Свід.: То неправда, того не було. Хоч це каже акт обвинувачення, то я того не чув! Штикало закликав лиш вибирати таких послів, які обстоюють ідею незалежної української держави.

Свід. д-р Лев Хомінський, українець, адвокат зі Сокаля, який саме склнкав ті довірочні збори УНДО, на яких промовляв Штикало, зізнає, що Штикало промовляв лише про конечність обєднання УНДО з радикалами для спільної виборчої акції. Проти Польщі й промові Штикала не було ані слова.

Предсідник трибуналу: Скажіть мені пане свідок, чому той Штикало, хоч такий молодий, забирав голос в політичних справах? Таж він, що правда, дуже симпатичний й інтеліґентний хлопець, добре презентується, але всеж він подібний на гімназиста?

Свід.: Я знав Штикала як розумного і чесного студента, тому і допустив його до голосу на нараді.

Свід. Северина Возьна, вдова з вул. Жулинського 10, у Львові, в якої мешкали Боярський і Гарасимчук, зізнає, що підсудний Мельник приходив часом до її льокаторів, вчив її дочку грати на гітарі, трошки підкохувався в ній, а про УВО не було й мови. Про будову України не згадували, а все лиш грали на гітарі. Дочка мала симпатію для Мельника, а чи Гарасимчук був заздрісний, свідок не знає, бо ніколи не мішалася в справи дочки та давала їй повну волю вчитись з Мельником грати на гітарі в його кімнаті.

Так само й господиня В. Боярського не зізнала проти свого льокатора нічого небезпечного.

Свід. Іван Стефанюк зі Свитазева в Сокальщині, признається, що свого часу дістав від Штикала „Сурму", але майже не читав її. Штикало говорив йому, щоби „Сурму" не показувати поліції. Свідок дав потім „Сурму" Цюрі, який сидить нині на лаві підсудних.

Підсудний Штикало твердить, що все це неправда, і що Стефанюк взагалі багато говорить неправди, бо він його навіть не знає.

Свід. Стефанюк: Та ви той самий, що мені дав „Сурму", і що я через те був арештований. Як мене арештували, то я сказав хто мені дав „Сурму" і що я дав 2 примірники Цюрі. За те Цюру арештували, а мене звільнили.

Свід. Степан Смолій, зізнає, що віз із Гільча на поле гній, до нього приступив на дорозі Гарасимчук, поговорив і дав читати „Сурму" та ще й остерігав, щоби тої ґазети не бачили жандарі. Свідок переглянув „Сурму", дав читати Юринцеві, а в Юринця поліція побачила „Сурму" й арештувала його і свідка. Свідок скаржиться, що він взяв „Сурму" лиш тому, бо не знав, чи та ґазета добра, чи кепська і якби був знав, що з того буде біда, то був би і не взяв „Сурми" до рук.

Прокуратор: Пане Гарасимчук, чи і те, що говорить цей свідок про вас, поліція видумала?

Підсудний: Гарасимчук (мовчить).

Далі свід. Смолій сконфронтований з обв. Гарасимчуком твердить, що це саме цей панич дав йому „Сурму", а він дав обв. Цюрі. Взагалі цей свідок виявив не тільки того, хто йому дав „Сурму", але і кому він дав, та обороняючи себе, започаткував цілий нинішній процес.

Дописи.

КОПИЧИНЦІ. (Самі не бережемо прав рідної мови). В актах городського суду в Копичинцях лежить письмо гр.-кат. священика о. М. Єднака з Хоросткова до тогож суду в польській мові. О. Єднак — целебс, але не повинується виразному розпорядкові свого епископа, який дав наказ усім священикам берегти прав рідної мови. Він не переймається й тим, що всі священики завзято борються перед всіми властями за права української мови, але навпаки: пише по польськи письма навіть до суду, хоч тут уже не має чого боятися, бо суд не карає за таку „відвагу". Ось це письмо нашого священика в його дослівному відписі: „L. 64/30. Lcz. P. 247/25/9. Do Sądu grodzkiego w Kopyczyńcach. Gr.-kat. Urząd parafjalny w Chorostkowie prosi o zapodanie, czyjim synem jest Marcin Doskocz, jak również przypuszczalny rok śmierci. (Печатка: Гр.-кат. Уряд Парохіяльний в Хоросткові). Z gr.-kat. Urzędu parafjalnego, Chorostków dnia 23. V. 1930. Ks. Michał Jednak, adm. par.".

✝ ПОСМЕРТНІ ЗГАДКИ.

Галя зі Скварків Матвійчукова, жінка учителя, член Т-ва „Союз Українок", померла скоропостижно дня 31. березня ц. р. в 32-ім році життя. Похорони відбудуться дня 2. квітня в год. 4. попол. з дому при вул. Бічній Янівській ч. 11. на Личаківський цвинтар, на який запрошується кревних, знайомих і товаришок.

Покійна була людиною небуденної інтеліґенції і хоч зійшла зі світа в такім молодім віці, залишила по собі добру память тихої і скромної робітниці не на однім полі нашого національного життя. Родилась вона 1898 року в українській родині у Львові, як 17-літня учениця вступила 1915 року до „Української Самаритянської Помочі" і працювала в лічницях як сестра-жалібниця. За часів визвольної війни покійна Галя Скварківна як сестра-жалібниця несла поміч нашим раненим і хорим борцям за волю і ділила долю й недолю УГА, на Великій Україні. По війні вийшла заміж за видавця української літератури для молоді та шкільних читанок Миколу Матвійчука. Брала участь в нашім громадськім житті, а крім того пробувала своїх сил у письменстві й публіцистиці. Її публіцистичні праці, фейлетони, дописи, нариси друкувались у „Вперед і", „Гром. Думці", „Українській Трибуні" у Варшаві, в „Учит. Слові", „Жіночій Долі", „Ділі" і в „Літописі Червоної Калини".

В останнім числі „Літопису Червоної Калини" читали ми талановито написаний нарис-спогад „Перші ранені", в якому авторка змалювала свої перші враження в военній лічниці. Ніхто з читачів цього нарису не міг сподіватись, що це остання праця молодої авторки. Покійна писала також дрібні вірші для дітей та перекладала такі вірші з чужих мов для читанок. Свого часу вийшов також переклад покійної „Робінзон Крузо". Безпощадна смерть припинила працю тієї шляхотної й талановитої жінки. **Земля хай буде Їй пером!**

Ганна з Сімовичів Шиманська, дружина відомого організатора вчительства Теребовельщини, Івана Шиманського, що тішиться симпатією й тої рештки українських учителів, які залишилися в теребовельському повіті, померла по довгій і тяжкій недузі 16. березня 1931 р. в Слобідці Янівській під Теребовлею в 69-ім році життя. Покійна, людина дуже доброго серця й погідної вдачі, зазнавала великого поважання в місцевого населення, що у своєї „директорки" все находили добру пораду. Втративши двох синів у війні, покійниця героїчно зносила всі удари долі. Покійниця була наскрізь артистична душа. Похорони відбулися 19. березня 1931 р. при великому здвизі місцевих людей та численної довколишньої інтеліґенції та родини. Земля Їй пером!

Олександер Жуковський, ем. зал. інспектор, помер у Станиславові дня 22. березня 1931. в 68-ім році життя. Покійний був зразковим членом численних наших товариств, а зокрема положив великі заслуги коло збудовання величавої церкви в Книгинині-кольонії та коло заложення і уфундування тамошньої читальні „Просвіти", якої був довголітним головою. В. Й. П.!

—o—

Ціни набілу у Львові.

„Маслосоюз" платив кооперативам дня 1. квітня 1931 року: масло експортове і десерове пріма 4·30 зол. за кільо; літра молока 28—29 сот.; літра сметани 1·40 зол., копа яєць 5·80 зол.

ОГОЛОШЕННЯ

Театри.

Великий Міський Театр:

Четвер, пятниця і субота театр нечинний.

Театр Ріжнородностей (в Нар. Домі):

Четвер, пятниця і субота театр нечинний.

Малий Міський Театр:

Четвер, пятниця і субота театр нечинний.

Кіна.

АПОЛЬО: „Страсти Христові".

КАСІНО: Звукова фільма: „Кінець пані Чені", „Неприборкана".

КОЛЬОСЕИ: Кен Мейнард і Гут Гібсон.

ЛЕВ: Звукова фільма „Атлянтик".

МАРУСЕНЬКА: „Цар царів".

ОАЗА: „Острів затоплених кораблів".

ПАЛЯС: Звукова фільма: „Екзотична жінка".

ПАН: „Спокуса". (Ґрета Ґарбо).

ПАСАЖ: „У степах Арізони", „Поліцмайстер Тагеев".

ПРОМІНЬ: „Архизлодій з Дамаску".

ФАТАМОРҐАНА: „Каруселя смерти".

ХИМЕРА: „Любов дівчини з мюзикгою".

СТИЛЕВЕ: „Жовтий пашпорт" і Гарольд Льойд.

УТІХА: „Мертвий крик" (Джек Гольт), „У воріт смерти" (Бенкрофт).

Програма радіо.

Четвер 2. IV. 1931.

Варшава (1411,8) 12·10 Ґрамофонові плити. **Льондон** (356,3) 14·00 Музика. **Берлін** (419) 18·10 Концерт сліпців і 9-літньої композиторки Аделі Майснер. **Рим** (441,2) 17·00 Концерт. **Прага** (486,2) 16·30 Релігійна музика. **Відень** (516,3) 12·00 Легкий концерт. **Будапешт** (550,5) 9·15 Радіокартет. **Харків** (937,5) 15·00 Концерт. **Москва** (1481) 12·00 Концерт.

Пятниця 3. IV. 1931.

Варшава (1411,8) 20·15 Релігійна музика. **Гельсінґфорс** (221,4) 18·10 Концерт **Льондон** (356,3) 17·30 Популярний концерт. **Рим** (441,2) 17·00 Релігійний концерт. **Будапешт** (550,5) 11·15 Релігійна авдиція. **Москва** (1481) 18·30 Народній вечір **Париж** (1724,1) 22·30 Органовий рецитал.

За редакцію відповідає Олександер Костик. Видає Видавнича Спілка „Діло". З друкарні Видавничої Спілки „Діло". Львів, Ринок ч. 10.